

Reliģijas kontrole Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā: baptistu un septītās dienas adventistu piemēri (1944–1953)

B. hist. Madara Brūnava,
LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas locekle

Ievads

Reliģijas kontroles Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā (LPSR) izpēte sniedz ieskatu ne tikai par totalitāri un autoritāri birokrātiskās sistēmas iespaidu uz reliģisko organizāciju darbību, bet arī uz katra sabiedrības locekļa apziņas brīvības īstenošanas iespējām okupācijas apstākļos. Šis raksts turpina iepriekšējā pētījumā, kas publicēts LPSR Valsts drošības komitejas (VDK) zinātniskās izpētes komisijas pirmajā rakstu krājumā, aizsākto kristīgo konfesiju kontroles LPSR pētniecību. Lai ilustrētu reliģiju kontroli LPSR, izvēlēts divu, Latvijas teritorijā ticīgo skaita ziņā mazāku konfesiju – baptistu¹ un septītās dienas adventistu² – piemērs. Padomju okupācijas vara bija sankcionējusi abu minēto kristīgo konfesiju darbību dažādos laikos, vienlaikus būtiski iejaucoties to institucionālajā organizācijā un ticības saturā un veicot sev vēlamās izmaiņas. Pētniecības hronoloģiskās robežas ir laikposms no Latvijas otrreizējās okupācijas līdz 1953. gadam, ko raksturo Staļina kulta, totalitārā sistēma un masu represijas.

Reliģijas kontroles analīze LPSR veikta, skatot PSRS Reliģisko kultu lietu padomes (RKLP), tās pilnvarotā LPSR un valsts drošības institūciju ietekmi uz baptistiem un septītās dienas adventistiem, un tā pamatojas uz Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīvā (LVA) pieejamajiem dokumentiem. Proti, darbā izmantoti 1986., 1894.,

¹ Latvijas Baptistu Draudžu Savienība.

² Septītās Dienas Adventistu Latvijas draudžu savienība.

1448. un 1419. fonda dokumenti, kas satur liecības par RKLP pilnvarotā LPSR darbību, 1949. gada 25. martā no Latvijas teritorijas izsūtīto iedzīvotāju personas lietas, kā arī par “sevišķi bīstamiem pretvalstiskiem noziegumiem” apsūdzēto personu krimināllietas, ko rosinājusi LPSR VDK institucionālie priekšteči. Dokumentu analizē izmantoti iepriekš publicēti un tematiski atbilstoši pētījumi.

1. Reliģijas kontroli īstenojošās struktūras LPSR

RKLP izveidota 1944. gadā. Gandrīz katrā republikā bija RKLP pilnvarotais, kas nodrošināja RKLP uzdotā izpildi, pielāgojot to vietējiem apstākļiem. RKLP uzdevumu starpā bija īstenot PSRS politiku reliģijas jautājumos, kontrolēt reliģiskās organizācijas, nodrošināt saikni ar reliģiskajām organizācijām, informēt par reliģisko organizāciju darbību, iesaistīt reliģiskās organizācijas cīņā par mieru, skaidrot reliģisko organizāciju regulējošās normas un reliģijas jautājumu risinājumus PSRS, nepieciešamības gadījumā atspēkojot ārvalstīs pausto informāciju, ko PSRS novērtēja kā *pretpadomju*.³

Pētījumā analizētajā periodā dokumentāli izsekojams divu pilnvaroto LPSR darbībai: Voldemāram Šeškenam (1895–?), kas bija amatā no 1944. līdz 1948. gadam, un Jūlijam Restbergam (1892–1973),⁴ amatā no 1948. līdz 1960. gadam. Pirmais pilnvarotā LPSR sēdekļis atradās Daugavpilī, tomēr līdz ar PSRS bruņoto spēku atkārtoto iebrukšanu Rīgā pilnvarotā birojam ierādāja telpas Kirova (tagadējā Elizabetes) ielā 57–11.⁵ Abi minētie pilnvarotie bija

³ Sk. Tēraudkalns, Valdis. “Vasarsvētku draudzes Latvijā 1944.–1973. gadā: Vēsture arhīvu dokumentos”, *Latvijas Arhīvi*, Nr. 1, 2000, 129. lpp. Pieejams: http://www.latvijasarhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/127-146-Teraudkalns-Vasarsvetku.pdf

⁴ Par Voldemāru Šeškeni un Jūliju Restbergu sk. plašāk Krūmiņa-Konņkova, Solveiga. “Sadarbība starp LPSR drošības iestādēm un PSRS Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto LPSR (1944–1954)”, *Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas*, autoru kolektīvs K. Jarinovskas zinātniskajā redakcijā, VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 1. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 2016, 175.–192. lpp.

⁵ Kirova ielas 57. namā dažādos laikposmos atradās virkne iestāžu, piemēram, 1947. gadā Rīgas pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas Labierīcību pārvaldes Ziņu birojs un *Latvenergo* Rīgas kabeļu tīkls, tā kadru un sagādes daļa (9.

pieredzējuši valsts drošības iestāžu darbinieki. Pilnvaroto LPSR konkrētos uzdevumus raksturo 1947. gada RKLP norādījumi Voldemāram Šeškenam:

“Pilnvarotajam jāveic pārdomāta pasākumu summa, kas vērsta uz to, lai likuma robežās, saskaņā ar laika prasībām, ņemot vērā vietējos apstākļus, iespējami vairāk ierobežotu reliģisko palieku kaitējumu un garīdzniecības reakcionāru ietekmi uz ticīgo masām. [...] Reliģiskās organizācijas PSRS pastāv tikai, lai veiktu kultu, nepieciešamās kulta vajadzības. Padomju likumdošana vispār izslēdz reliģiskās organizācijas no visām sabiedriski-politiskās dzīves sfērām. Šajā virzienā ir jābūt vērstam jūsu darbam.”⁶

Latvijas baptistu institucionālās organizācijas un ticības saturiskās aprises PSRS okupācijas laikā noteica sākotnēji Krievijas Impērijā, bet vēlāk arī boļševiku Krievijā un tad arī PSRS izveidojušies priekšstati un attieksmes pret divām reliģiskajām kopienām – evaņģēliskajiem kristiešiem un baptistiem. Valsts varas iecietība, kas mijās ar ierobežojumiem un represijām, un abu kopienu mēģinājumi kopš deviņpadsmitā gadsimta apvienoties radīja nepieciešamo priekšnoteikumu, lai Otrā pasaules kara beigās, kad PSRS vara

dzīvoklī), sākot ar piecdesmitajiem gadiem LPSR Mākslinieku savienības gleznotāju studija un Latvijas Padomju rakstnieku savienības *Rakstnieku grāmatnīca*. Savukārt presē izsekojamā konkrētā dzīvokļa vēsture nav visai plaša. Šeit savulaik dzīvojis akciju sabiedrības *Paramount Films*, kas Latvijā reģistrēta 1935. gada 30. septembrī, direktors rīkotājs Igaunijas pilsonis Aleksejs Kuzmins. Vēlāk šajā dzīvoklī apmeties nesen no finanšu ministra amata atceltais 1939. gada 16. decembrī reģistrētās tirdzniecības akciju sabiedrības *Ogle* valdes priekšsēdētāja vietnieks Alfrēds Valdmanis. *Cīņa*, 1947, 16. maijs; *Cīņa*, 1947, 2. jūlijs; *Cīņa*, 1947, 8. jūlijs; *Cīņa*, 1947, 28. augusts; “Šonedēļ”, *Literatūra un Māksla*, 1954, 30. maijs, “Dzejas diena”, *Cīņa*, 1956, 20. oktobris; 1966, 1. augusts; “Nākamajā nedēļā”, *Literatūra un Māksla*, 1961, 1. jūlijs; *Valdības Vēstnesis*, Nr. 228, 1935, 7. oktobris, 4. lpp.; *Valdības Vēstnesis*, Nr. 292, 1939, 23. decembris, 5. lpp., Krūmiņa-Koņkova, Solveiga. “Sadarbība starp LPSR drošības iestādēm un PSRS Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto LPSR (1944–1954)”, *Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas*, autoru kolektīvs K. Jarinovskas zinātniskajā redakcijā, VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 1. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 2016, 151. lpp. *Red. piez.*
⁶ *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 77. lpp.

salīdzinoši atmaiga reliģijas jautājumos, abas kopienas pašsaglabāšanās nolūkos no 1944. gada 26. līdz 29. oktobrim organizētajā sanāksmē Maskavā nolemtu apvienoties. Rezultātā Viskrievijas evaņģēlisko kristiešu apvienība un Vissavienības baptistu savienība apvienojās vienā Vissavienības evaņģēlisko kristiešu un baptistu savienībā (VEKBS).⁷

1945. gada aprīlī⁸ Rīgā ieradās VEKBS ģenerālsekretārs, evaņģēlisko kristiešu pārstāvis VEKBS Aleksandrs Karevs⁹ (1894–1971) un padomes loceklis, baptistu pārstāvis VEKBS Nikolajs Levindanto¹⁰

⁷ Tervits, Jānis. *Latvijas Baptistu vēsture: faktu mozaīka*. Rīga: Latvijas Baptistu draudžu savienība, 1999, 143. lpp.

⁸ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 3. lp.

⁹ Aleksandrs Karevs (Александр Васильевич Карев) esot cēlies no molokāņiem. 1935. gadā bija Evaņģēlisko kristiešu padomes loceklis, pildījis mantziņa pienākumus. Kopš VEKBS izveides bija arī VEKBS oficiālā periodiskā izdevuma *Brālīgais Vēstnesis* (Братский Вестник) galvenais redaktors, Padomju Miera fonda valdes loceklis, Padomju Miera aizstāvēšanas komitejas un Vispasaules Miera padomes loceklis, Padomju un amerikāņu attiecību institūta padomes loceklis, priekšstāvis Pasaules Baznīcu padomē. Pēc dažu avotu ziņām, Aleksandrs Karevs ir darbojies Valsts politiskajā pārvaldē (Государственное политическое управление). “Latviešu koris dzied baptistu kongresā”, *Latvija*, 1960, 30. jūlijs; “Latvijas ģērbonis baptistu vispasaules kongresā, bet ne karogs”, *Laiks*, 1960, 13. jūlijs, 7. lpp.; “Padomju un amerikāņu sabiedrisko darbinieku tikšanās”, *Сīņa*, 1961, 2. jūnijs; Заватски, Вальтер. *Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны*. Москва: ИЦ-Гарант, 1995, с. 31, 49. *Red. piez.*

¹⁰ Nikolajs Levindanto, dzimis 1886., pēc dažām ziņām – 1897. gadā, bija baptistu garīdznieks, kuru 1942. gadā, kad viņš atradās ieslodzījumā, tāpat kā Filipu Patkovski (Филипп Григорьевич Патковский, 1888–1956), aicināja veidot evaņģēlisko kristiešu un baptistu savienību apmaiņā pret atbrīvošanu. Rezultātā Levindanto kopā ar Mihailu Goļajevu 1942. gada maijā aicināja Krievu baptistu savienību apvienoties ar evaņģēliskiem kristiešiem. Mihails Goļajevs bija Iljas Goļajeva (Илья Андреевич Голяев, (1859–1942), ilggadējā Krievu baptistu savienības priekšsēdētāja un Vispasaules baptistu kongresa pārstāvja 1911. gadā Filadelfijā, Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV), dēls. Šajā sakarā avotos min apstākli, kas ievērojams, analizējot VEKBS izveidi, proti, Ilja Goļajevs, kurš kopš 1935. gada brauciena uz Kijevu (Ukrainu) bija pazudis, bet it kā īsi pirms savas nāves 1942. gada septembrī atsūtīja no Taškentas (Uzbekija) telegrammu, kurā puda savu piekrišanu, ka viņa vārdā paraksta kopīgu baptistu un evaņģēlisko kristiešu vēstuli padomju karavīru atbalstam. Šī vēstule vēlāk izmantota kā pamats, lai apgalvotu, ka šādi atbalstīta arī apvienošanās. 1945. gada pavasara ceļojuma iespaidā uz PSRS okupētajām teritorijām – Igauniju un tad Latviju – Levindanto pieprasīja, lai viņu iecel par VEKBS

(1896–1966), lai pārliecinātu Latvijas Baptistu Draudžu Savienību (LBDS), kuras vadībā bija bīskaps Kārlis Lāceklis (1904–1970), pievienoties VEKBS. Abus uzskata par čekas aģentiem (Aleksandrs Karevs darbojās ar segvārdu *Leontjevs*, bet Nikolajs Levindanto – ar segvārdu *Gordejevs*),¹¹ kuru sniegtie ziņojumi, arī par pirmajiem iespaidiem, tiekoties ar Lācekli, veidojuši Lācekļa operatīvās izstrādes lietu un izmantoti,¹² lai organizētu viņa arestu 1946. gada 20. martā par *pretpadomju* rīcību. Lai apspriestu apvienošanās iespējas un nosacījumus, tika organizētas tikšanās 11., 12. un 21. aprīlī, kur piedalījās LBDS, Vasarsvētku draudžu kustības jeb pentakostāļu pārstāvji un abi VEKBS delegāti. Lāceklis aktīvi iebilda pret iekļaušanos VEKBS, piedāvājot citus risinājumus. Augusta sākumā LBDS aicināja piedalīties VEKBS paplašinātajā plēnumā, tomēr saņēma gan Lācekļa, gan arī citu baptistu atteikumu. 1945. gadā 16. augustā RKLP pilnvarotais LPSR Voldemārs Šeškens veica pārrunas ar Kārlis Lācekli un mēģināja panākt viņa piedalīšanos VEKBS sanāksmē. Pilnvarotā spiediena rezultātā Kārlis Lāceklis mainīja savu lēmumu un kopā ar Jāni

pilnvaroto Baltijas valstīs ar rezidēšanas vietu Rīgā, par spīti tam, ka viņš pat sarunvalodas līmenī nezināja ne igauņu, ne latviešu valodu un ka palāvās uz to, ka vietējie baptisti tulkos krievu valodā. Baltijas baptistu padomes priekšsēdis. Заватски, Вальтер. *Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны*. Москва: ИЦ-Гарант, 1995, с. 51, 93–94, 101, 108, 113; Kashirin, Alexander. *Protestant minorities in the Soviet Ukraine, 1945–1991*. (dissertation). Oregon: University of Oregon, 2010, pp. 105–106. Pieejams: https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/10956/Kashirin_Alexander_phd2010sp.pdf?sequence=3&isAllowed=y

“Rīgas baptisti viesosies ASV”, *Laiks*, Nr. 32, 1956, 21. aprīlis, 1. lpp.

¹¹ *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 616. lpp. Šādu pieņēmumu pamatā, visticamāk, ir 1945. gada 15. decembra LPSR VDTK 2. daļas priekšnieka, majora Belova sagatavotā pilnīgi slepenā uziņa, kur tikai *Leontjevs* un *Gordejevs* identificēti kā PSRS VDTK aģenti un kur pieejami ziņojumi arī par šo aģentu personīgajām tikšanās reizēm ar Kārli Lācekli aģentu vizītes laikā Rīgā. *Red. piez.*

¹² Sk. LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 2.–8. lpp.

Rīsu¹³ (1883–1953) 22. augustā devās uz Maskavu,¹⁴ lai piedalītos VEKBS paplašinātajā plēnumā.¹⁵ Visi minētā plēnuma lēmumi esot pieņemti vienbalsīgi.¹⁶ Kārlis Lāceklis kā LBDS pārstāvis LBDS vārdā parakstīja pievienošanas VEKBS un šādā veidā kļuva par VEKBS padomes locekli un vecāko presbiteru jeb bīskapu evaņģēlisko kristiešu un baptistu draudzēm Latvijas teritorijā.¹⁷ Savukārt par VEKBS pilnvaroto Baltijas republikās – LPSR, Lietuvas Padomu Sociālistiskajā Republikā (PSR) un Igaunijas PSR – norīkoja Nikolaju Levindanto, kurš minēto amatu pildīja līdz savai nāvei 1966. gadā. Nikolaja Levindanto iesaistes apstākļi VEKBS izveidē un rīcība VEKBS procesā dod pamatu saistīt viņa rīcību ar čekas darbību.

¹³ Jānis Rīss, Mārtaņa dēls, dzimis 1883. gadā Ventspilī. Pusaudža gados kļuvis par apaļu bāreni un ticis šķirts no lielākās daļas ģimenes. Kopā ar māsu viņu audzināja Jelgavas baptistu draudzes mācītājs Hermanis Redīns (1867–1942). Strādāja par skolotāju baptistu draudžu skolās. Pirmā pasaules kara laikā devās bēgļu gaitās, dzīvoja Maskavā, kur arī sāka vēstures studijas Maskavas Universitātē, tomēr studijas pabeidza tikai tad, kad 1921. gadā atgriezās Latvijā (tikmēr izciests arī ieslodzījums Rostovā pie Donas). 1931. gadā Jānis Rīss absolvēja Latvijas Universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātes Vēstures nodaļu. 1937. gadā izglītības ministrs Augusts Tentelis (1876–1942) apstiprināja Latvijas baptistu draudžu savienības garīgā semināra statūtus un par direktoru iecēla cand. hist. Jāni Rīsu. 1950. gada 21. martā apcietināts par to, ka būdams baptistu sludinātājs, veica pretpadomju aģitāciju. *Jaunākās Ziņas*, Nr. 213, 1937, 21. septembris, 5. lpp.; Hiršs, Ilmārs. *Jānis Rīss (1883–1953), vēstures maģistrs*. Pieejams: hirss.lv/wp-content/uploads/2015/02/janis-riss.pdf Red. piez.

¹⁴ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 2.–8. lpp.

¹⁵ PSRS Reliģisko kultu lietu padomes priekšsēdētājs Ivans Poļanskis (1898–1956) – karjeras čekists, ar lielu pieredzi darbā ar reliģiskajām organizācijām, kas darba savienošanas kārtībā gan pildīja priekšsēža pienākumus, gan arī čekas struktūrās cīnījās ar *pretpadomju elementiem* visu konfesiju garīdznieku, sektantu un mistiķu vidū, izpelnījās LPSR pārstāvju – baptistu un evaņģēlisko kristiešu (Latvijas Vasarsvētku draudžu apvienības) – pateicību par īpašo gādību, nodrošinot transportu, gādājot par uzturēšanās vietu un ēdināšanu Maskavā. Заватски, Вальтер. *Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны*. Москва: ИЦ-Гарант, 1995, с. 103. Red. piez.

¹⁶ Заватски, Вальтер. *Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны*. Москва: ИЦ-Гарант, 1995, с. 103.

¹⁷ *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 44. lpp.

Jautājumu par septītās dienas adventistu draudžu Latvijas teritorijā turpmāko likteni PSRS ietvaros sāka risināt jau 1940. gadā. Otrajam pasaules karam beidzoties, Vissavienības Septītās dienas adventistu savienības (VSDAS) priekšsēdētājs Grigorijs Grigorjevs (1879–1952)¹⁸ kopā ar savām uzticības personām – diviem septītās dienas adventiem¹⁹ – nosūtīja arī Septītās Dienas Adventistu Latvijas draudžu savienībai (SDA) Latvijā informatīvu vēstuli par VSDAS 1945. gada 21. novembrī pieņemto lēmumu par turpmāko VSDAS vadību.²⁰ 1947. gadā VSDAS uzaicināja divus Latvijas septītās dienas adventistu mācītājus sadarbībai ar VSDAS – Pāvilu Macānovu (1903–1989)²¹ un Jāni Oltiņu (1902–?) –, tomēr tikai Pāvilam Macānovam

¹⁸ Grigorijs Grigorjevs (*Григорий Андреевич Григорьев*) dzimis 1879. gadā (pēc dažām ziņām 1878. gadā) Kubaņā. Viņa tēvs bija ģenerālis, bet māte, pēc tautības rumāniete, kopā ar dēlu pēc vīra nāves bija padzīta no mājām. No 1905. gada nogales līdz 1906. gadam, strādājot par desmitnieku (*десятник*) Ziemeļkaukāzā, pievienojās septītās dienas adventiem un kļuva arī par sludinātāju. Aizrāvās ar revolucionārām idejām. Atbilstoši dažiem avotiem Grigorijs Grigorjevs bijis arestēts 38 reizes, un, kā pats mēdzis teikt, tad varbūt tikai divas vai trīs reizes bijušas par tādu rīcību, kas saistāma ar Dieva vārdu. Grigorjevs bija divreiz precējies: pirmo reizi ar Teklu, Ivana meitu (*Фекла Ивановна*), otro reizi ar maskavieti Mariju, Nikolaja meitu (*Мария Николаевна*). Kalpojis dažādās draudzēs. 1934. gada februārī pārcēlās uz Maskavu, kur kļuva par Maskavas draudzes sludinātāju. Miris 1952. gada 12. martā, pildot VSDAS priekšsēdētāja amatu. Pirms Otrā pasaules kara regulāri esot izsaukts uz Valsts drošības tautas komisariātu (VDTK). Юнак, Дмитрий. *Григорьев – второй руководитель церкви АСД в СССР*, 2007, 31. oktobris. Pieejams: <http://www.asd.in.ua/archives/541> Red. piez.

¹⁹ Otrā pasaules kara beigās Grigorijs Grigorjevs VSDAS darba organizēšanai lūdza atļauju RKLP pieaicināt savas uzticības personas Fjodoru Meļniku (*Федор Васильевич Мельник*) no Melitopoles, Zaporožjes apgabala, Ukrainas, un Alekseju Galladževu (*Алексей Георгиевич Галладжев*) no Vidusāzijas, kas kopā ar Grigoriju Grigorjevu veidoja VSDAS administratīvo vadību. Юнак, Дмитрий. *Григорьев – второй руководитель церкви АСД в СССР*, 2007, 31. oktobris. Pieejams: <http://www.asd.in.ua/archives/541> Red. piez.

²⁰ VSDAS administratīvo vadību veidoja priekšsēdētājs Grigorijs Grigorjevs, viņa vietnieks Fjodors Meļņiks un mantzinis Aleksejs Galladževs. Юнак, Дмитрий. *Григорьев – второй руководитель церкви АСД в СССР*, 2007, 31. oktobris. Pieejams: <http://www.asd.in.ua/archives/541> Red. piez.

²¹ Sk. plašāk Brūnava, Madara. “Reliģijas kontrole Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā: mazo kristīgo konfesiju piemērs (1956–1959)”, *Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas*, autoru kolektīvs K. Jarinovskas zinātniskajā redakcijā, VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 1. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas

ļāva braukt uz Maskavu, kur viņam bija jāklūst par VSDAS periodiskā izdevuma vadītāju. 1947. gada 20. jūlijā VSDAS nosūtīja apkārtrakstu, kur informēja, ka SDA vada Ernests Klotiņš (1905–1995)²² un viņa palīgs

zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 2016, 215. lpp.

²² Ernests Klotiņš, Toma dēls, dzimis 1905. gada Valkas apriņķa Veclaicenes pagastā, 1937. gadā kalpoja Jēkabpilī draudzes namā, Brīvības ielā 195, 1940. gada 10. oktobrī saskaņā ar LPSR izglītības tautas komisāra Jūlija Lāča (1892–1941) rīkojumu, ar kuru no 10. oktobra slēgta Adventes misijas seminārs, atbrīvots no semināra direktora pienākumiem, 1949. gada 31. decembrī apcietināts par to, ka, būdams garīdznieks, nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laikā slavinājis Vāciju, aicinājis ziedot pretpadomju organizācijai *Tautas palīdzība*. Krimināllietā atklāts, ka, būdams Valsts drošības ministrijas (VDM) aģents, ļāva sevi atklāt un neziņoja par pretpadomju darbību. Dēla atmiņās norādīts, ka seminārā Ernests Klotiņš ir mācījis dažādus mācību priekšmetus, papildinājis ar vijolspēli muzikālos sarīkojumus. 1942. gadā kalpoja Ādolfa Hitlera (tagad Brīvības ielā) 11 (vēlāk pārumurēts uz 35). Publicējies LSA izdevumos. “Dievkalpojumi”, *Jēkabpils Vēstnesis*, Nr. 47, 1937, 25. novembris, 4. lpp.; “Rīgas Jūrmalā darbosies tautas augstskola”, *Padomju Latvija*, Nr. 63, 1940, 22. oktobris, 12. lpp.; Klotiņš, Arnolds. “Ar bērna acīm redzētais un vēlāk izvērtētais”, *Māksla*, 1995, 1. aprīlis; *Tēvija*, Nr. 44, 1942, 21. februāris, 4. lpp.; Klotiņš, Ernests. “Aicinājums uz kāzu mielastu”, *Tuvāk pie Dieva*. Rīga: Latvijas septītās dienas adventistu draudžu savienība, Valters un Rapa, 1938; Klotiņš, Ernests. “Praktiskā izglītība”, *Plauja*, ilustrēts rakstu krājums. Rīga: Latvijas septītās dienas adventistu draudžu savienība, Valters un Rapa, 1939; Klotiņš, Ernests. “Mūsu bērni – draudzes dārgā manta un dāvana”, *Lūdziet Dievu!* Rīga: Latvijas septītās dienas adventistu draudžu savienība, Valters un Rapa, 1939. *Red. piez.*

Alfrēds Mednis (1904–1965)^{23, 24} Tomēr jau 1949. gadā abus VSDAS iepriekš autorizētos vadītājus arestēja. Turpmākā septītās dienas adventistu vadība Latvijas teritorijā tika nodota Kārlim Suttam (1873–1957),²⁵ bet draudžu kopība – iekļauta VSDAS. Tādējādi par faktisko

²³ Alfrēds Mednis, Pētera dēls (citur tēvs saukts par Jāni, neatbilstoši ierakstam baznīcas grāmatā), dzimis 1904. gada 6. jūnijā (vecais stils) Valmieras apriņķa Ternejas miestā (tagad, visticamāk, Rūjiena vai Ķoņu pagasts, pasē norādīts – Jeru pagastā) apakšvirsnieka Pētera Medņa un viņa sievas Edes, dzimušas Lauces (Lauc), ģimenē, kristīts evaņģēliski luteriskajā Rūjienas Ziemeļu draudzē, krustēvi – Spricis Paegle un uzpircējs Kārlis Dedzis, krustmāte Jūlija Majore, kalpojis no 1937. līdz 1940. gadam Liepājā, Adventistu baznīcā, Uliha ielā 70, arī Jaunliepājas draudzes lūgšanu vietā, Kr. Barona ielā 48, vēlāk, no 1955. līdz 1965. gadam, kalpojis septītās dienas adventistu Bauskas draudzē, apcietināts 1949. gada 19. novembrī par to, ka, būdams garīdznieks, slavinājies nacionālsociālistisko Vāciju un vācis līdzekļus organizācijai *Tautas palīdzība*. Spriežot pēc presē pieejamām ziņām, 1936. gadā Alfrēds Mednis darbojies SDA birojā Rīgā, par ko liecina starpgadījums, proti, 1936. gada 21. gadu vecā Agneze Krūmiņa apzagusi vairākas personas desmit dažādas telpās Rīgā, arī SDA biroju Brīvības ielā 11 (vēlāk pārnumurēts uz 35), kur nozagusi Alfrēdam Mednim portfeli ar vērtībām par 43 latiem. Iztiesāšanas laikā atklājies, ka no veiklās garnadzes cietis arī Rīgas 2. slimnīcā esošais V. Lācis, kuram savukārt nozagta nauda un vērtslietas par 184 latiem. Alfrēds Mednis bija arī publicējis. LVVA 3681. f., 1. apr., 294. l., 96. lp., “Tiesa”, *Latvijas Kareivis*, Nr. 113, 1936, 20. maijs, 3. lpp.; “Draudžu ziņas”, *Kurzemes Vārds*, Nr. 245, 1937, 28. oktobris, 5. lpp.; “Draudžu ziņas”, *Kurzemes Vārds*, Nr. 35, 1938, 12. februāris, 6. lpp.; “Draudžu ziņas”, *Kurzemes Vārds*, Nr. 294, 1939, 24. decembris, 12. lpp.; “Draudžu ziņas”, *Kurzemes Vārds*, 1940, 10. februāris, 7. lpp.; Mednis, Alfrēds. “Darbs bērņus labā”, *Plauja*, ilustrēts rakstu krājums. Rīga: Latvijas septītās dienas adventistu draudžu savienība, Valters un Rapa, 1939; Mednis, Alfrēds. “Ģimenes dienai (dz.)”, “Ap dzīvības pavadu”, *Bērniem, jaunatnei un laimīgai ģimenei*, ilustrēts rakstu krājums. Rīga: Latvijas septītās dienas adventistu draudžu savienība, Valters un Rapa, 1939. *Red. piez.*

²⁴ Юнак, Дмитрий. *Григорьев – второй руководитель церкви АСД в СССР*, 2007, 31. oktobris. Pieejams: <http://www.asd.in.ua/archives/541>

²⁵ 1923. gadā Kārlis Sutta ievēlēts Baltijas (Igaunijas, Latvijas un Lietuvas) savienībā kā valdes loceklis, tad arī Baltijas savienības skolas, Brīvības ielā 11 (vēlāk pārnumurēts uz 35), Rīgā, valdes loceklis. 1929. gadā – Livonijas (šeit domāts Vidzemes un Latgales) savienības prezidents un valdes loceklis. Atbilstoši 1930. gada oficiālajam septītās dienas adventistu izdevumam ar Kārli Suttu šajā laika periodā varēja sazināties, adresējot sūtījumus uz Palasta ielu 14, Cēsīs. 1925. gadā kā Rīgas septītās dienas adventistu sludinātājs izpelnījās Voldemāra Maldoņa (1870–1941), luterāņu mācītāja, Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes profesora, kritiku par maldū mācības izplatīšanas atbalstīšanu. Atbilstoši 1940. gada oficiālajam septītās

septītās dienas adventistu vadītāju kļuva Grigorijs Grigorjevs un viņa vietnieks Pāvils Macānovs.²⁶ 1952. gadā pēc Grigorjeva nāves Macānovs kļuva par VSDAS priekšsēdētāju. 1950. gadā Pāvels Macānovs VSDAS uzdevumā aicināja Arvīdu Čolderu (1899–1966)²⁷ uzņemties pilnvarotā pienākumus darbā ar septītās dienas adventistu draudzēm LPSR.²⁸

dienas adventistu izdevumam bija viens no mācītājiem, ar ko varēja sazināties, adresējot sūtījumus uz Pasta kaste 71, Rēzekne. 1942. gadā kalpoja Tilzītes (Vienības) gatvē 50. Vairāku reliģisku rakstu autors. Viņa dēls – jurists, tiesu eksperts, vēlāk arī organizējis veģetāro un bezalkohola dzērienu sabiedriskās ēdināšanas iestādi *Flora*. Ievērojams, ka Zinātniskās tiesu ekspertīzes institūta eksperts Kārlis Sutta 1944. gada pavasarī kopā ar citām amatpersonām un ekspertiem atklāja Rīgas tuvumā, 13 km no Rīgas, Ulbrokas mežniecības apgaitā, Stopiņu pagastā, čekas upuru kapenes, kurās starp daudziem citiem tika identificēts arī ģenerāļa Kārļa Goppera (1876–1941) likis. *Year Book of the Seventh-day Adventist Denomination. The Official Directories 1930*. Takoma Park, Washinton D. C.: Review & Herald Publishing Association, 1930, 206, 208, 277, 427; “Ev. brīvo draudžu dievkalpojumi”, *Tēvija*, Nr. 253, 1942, 31. oktobris, 5. lpp.; Sutta, Kārlis. *Atbilde uz brošūru: Briihws no bauslibas juhga. Swehtu Rakstu isskaidrojumi par ebreju bauslibas nosihmi tagadejā laikā no Septitas deenas adwntistu sludinataja K. Sutta*. Rīga: Valters un Rapa, 1929; Sutta, Kārlis. *Muhschigais sabats un ehnas sabati*. Rīga: Latvijas Rakstu Apgahdiba, Walters un Rapa, 1929; Woldemārs, Maldons. “Lehtticigee un mahnticigee”, *Balss*, Nr. 20, 1925, 25. janvāris, 1. lpp.; “Ne tikai par “Floru” vien”, *Padomju Jaunatne*, 1988, 2. februāris; “Ulbrokas mežā izrakti 23 nogalinātie”, *Daugavas Vēstnesis*, Nr. 102, 1944, 3. maijs, 2. lpp.; “No 23 Ulbrokas čekistu upuriem identificēti 14”, *Tēvija*, Nr. 141, 1944, 17. jūnijs, 4. lpp.; *Year Book of the Seventh-day Adventist Denomination. The Official Directories 1940*. Takoma Park, Washinton D. C.: Review & Herald Publishing Association, 1940, pp. 159, 449. *Red. piez.*

²⁶ Sk. plašāk Brūnava, Madara. “Reliģijas kontrole Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā: mazo kristīgo konfesiju piemērs (1956–1959)”, *Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas*, autoru kolektīvs K. Jarinovskas zinātniskajā redakcijā, VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 1. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 2016, 215.–218. lpp.

²⁷ Arvīds Čolders bijis Valmieras adventistu draudzes sludinātājs, sieva Luīze, meitas Ēstere un Mirdza. Publicējies septītās dienas adventistu izdevumos. “Meklē piederīgos”, *Tēvija*, Nr. 267, 1944, 15. novembris, 2. lpp.; “Latvija šodien”, *Latvija*, 1961, 9. decembris; “Mūsu bērnu dievkalpojumi”, *Sēja un plauja*, Rīga: Latvijas septītās dienas adventistu draudžu savienība, Valters un Rapa, 1938. *Red. piez.*

²⁸ Lauberte, Sarmīte Iveta. “Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils”, *Adventes Vēstis*, Nr. 205, 2013, 22. lpp.

Jāsecina, ka baptistu un septītās dienas adventistu kopienu kontroles īstenošanai Latvijas teritorijā sākotnēji tika panākta šo kopienu iekļaušana attiecīgā centrālā, PSRS varas sankcionētā veidojumā (VEKBS un VSDAS), baptistu gadījumā liekot apvienoties arī ar tādām kopienām, kuru ticības pamatpostulāti krasi atšķiras. Tad ar attiecīgo centrālo veidojumu pārstāvjiem kopienas tika pakļautas RKLP pilnvarotajam LPSR, kas rīkojās RKLP uzdevumā. Savukārt RKLP bija ciešā sasaistē sākotnēji ar PSRS VDTK 2. pārvaldi un LPSR VDTK 2. daļu, bet no 1946. gada – PSRS VDM “O” daļu.²⁹ Minētās struktūras veica reliģisko kopienu uzraudzību un vērsās pret šo kopienu *pretpadomju* rīcību.

2. Baptistu konfesijas piemērs

Pirms Otrā pasaules kara baptistu skaits Latvijā bija aptuveni 12 000, 1954. gadā bija palikuši vien aptuveni 8000 baptisti 98 aktīvās draudzēs. Ievērojamais ticīgo zudums saistāms ar vairākiem faktoriem. Pirmkārt, jāņem vērā, ka Otrais pasaules karš, bēgļu gaitas ieviesa korekcijas ticīgo skaitā. Otrkārt, PSRS īstenoto deportāciju rezultātā cieta aptuveni 2000 baptistu³⁰ no PSRS okupētās Latvijas teritorijas. Treškārt, padomju varas tieša iejaukšanās ticības jautājumos, faktiski piespiedu kārtā apvienojot baptistus ar Vasarsvētku draudžu kustību jeb pentakostāļiem (PSRS varas nodēvētiem par evaņģēliskiem kristiešiem), kriminālprocesuāli vajājot garīdzniecību un aktīvākos kopienas locekļus, ieviešot būtiskus ierobežojumus gan ticības izpaušmēm, gan arī jaunu locekļu piesaistīšanai, piemēram, atļaujot kristīt vien jauniešus no 18 gadu vecuma un aizliedzot svētdienas skolas, rosināja ticības noliegšanu.

²⁹ Jansons, Ritvars. *LPSR drošības iestāžu darbība 1944.–1956. Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas*, autoru kolektīvs K. Jarinovskas zinātniskajā redakcijā, VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 2. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 2016, 255. lpp.

³⁰ *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 20. lpp.

Aizliegumi un ierobežojumi vienlaikus mijās ar atļaujām, kas, protams, veidoja un ar laiku nostiprināja praksi ticīgo kopienai un atsevišķiem tās locekļiem meklēt aizbildniecību padomju varas radītajās pārvaldes institūcijās. Ievērojot to, ka aizbildniecībai nav skaidru kritēriju, nav arī iespējams novērtēt norises, kas citos apstākļos būtu viennozīmīgi vērtējamās kā sasniegumi. Piemēram, apskatāmajā laika periodā bija atļauta Rīgas apvienoto draudžu vīru kora darbība (1946–1952), uzcelta Priekules baptistu baznīca (1947–1948), kuru dažkārt uzskatīja par vienīgo no jauna uzcelto baznīca LPSR,³¹ sarīkoti Bībeles un dirigentu kursi Liepājā un Talsos (1947–1948). Lai gan RKLP un VEKBP bija noteicošā loma vadības izvēlē un par izvēli bija paredzēta arī “samaksa”, tomēr apstākļu sakritība radīja iespēju arī “izdarīt” savu izvēli. Piemēram, 1946. gadā par bīskapu bija “izvēlēts” Augusts Korps (1900–1948), 1948. gada 30. septembrī viņš nomira, tā bija diena, kad viņam esot bijis jāuzstājas radio un jāaicina bēgļu gaitās devušos latviešu garīdzniecību atgriezties “brīvajā padomju Latvijā”.³² Par nākamo bīskapu virzīja Jāni Rīsu, tomēr viņš pats ieteica Andreja Rēdliha (1894–1969)³³ kandidatūru. Lai gan Nikolajs Levindanto

³¹ *Priekules baptistu baznīca*. Pieejams: <http://www.priekulesnovads.lv/priekules-baptistu-baznica>

³² *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 812.–813. lpp.

³³ Andrejs Rēdlihs, Mārtiņa dēls, dzimis 1894. gada Aizputes apriņķa Klosteres pagastā, apcietināts 1945. gada 31. janvārī kā “baptistu sektas vadītājs”. Aģenta *Arhangeļska* 1944. gada 22. decembrī rakstītais ziņojums par 11. decembrī notikušos sarunu ar Kārli Lācekli un Andreju Rēdlihu satur arī informāciju par Rēdliha *pretpadomju* izteicieniem, kas pauž cerību, ka kopīgiem Apvienotās Karalistes un Amerikas Savienoto Valstu spēkiem Latvijas teritorijā tiks atjaunota Latvijas Republikas Saeimas vara, un informē par PSRS bruņoto spēku zvērībām, par ko saņemtas ziņas no Madonas. Minētā ziņojuma izvilks iekļauts 1945. gada 15. decembra LPSR VDTK 2. daļas priekšnieka, majora Belova sagatavotajā pilnīgi slepenā uzziņā par veikto Lācekļa operatīvo izstrādi saskaņā ar lietu Nr. 389. LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 2.–3. lpp. *Red. piez.*

neatbalstīja šo kandidātu, tomēr 1949. gada marta sanāksmē, piedaloties 43 dalībniekiem, Rēdlihu ievēlēja par bīskapu³⁴.³⁵

Spilgt piemērs tam, ka notika vērsšanās ne tikai pret baptistiem, bet arī garīdzniekiem vispār, ir bīskapa Kārļa Lācekļa vajāšana. LVA pieejama LBDS garīdznieka anketa, ko Lāceklis aizpildīja 1945. gada 18. jūnijā. Anketa sastāv no vairākiem formāliem jautājumiem kā vārds, uzvārds, garīdznieka kārta, līdzšinējās darbavietas, dzīvesvietas adrese, informācija par tiesāšanu. Anketā iekļauts arī īpašs jautājums par to, kur konkrētais garīdznieks atradies nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laikā un ar ko konkrēti šajā laikā nodarbojies. Kārlis Lāceklis minētajā anketā norādīja, ka viņu sauc Kārlis Lāceklis, Hermana dēls, ir mācītājs, dzimis 1904. gada 27. septembrī, kopš 1923. gada strādājis par Embūtes baptistu draudzes mācītāja palīgu, kopš 1925. gada bijis evaņģēlists, kopš 1928. gada bijis mācītājs Ventspils Tabora baptistu draudzē, kopš 1932. gada bijis mācītājs Bauskas baptistu draudzē, kopš 1934. gada – mācītājs Bauskas baptistu draudzē, kopš 1943. gada – mācītājs Jelgavas Atmodas baptistu draudzē, bet kopš 1944. gada 1. novembra ir Rīgas Golgātas baptistu draudzes mācītājs un pārzinis Rīgas Āgenskalna, Jelgavas Atmodas un Valmieras baptistu draudzēs, bet no 1944. gada 12. novembra ir “LPSR Baptistu Draudžu Savienības priekšnieks”. Lāceklis norādīja, ka dzīvo Rīgā, Mārupes ielā 14, pirmajā dzīvoklī un nav iepriekš tiesāts. Uz īpašo jautājumu Lāceklis atbildēja: “Jā, un pildīju garīdznieka pienākumus.”³⁶ Garīdznieka anketa kalpoja par pamatu apliecības izsniegšanai,³⁷ un, lai gan anketa formāli bija

³⁴ *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 813. lpp.

³⁵ Šāda situācija, visticamāk, saistāma ar apstākli, ka Nikolajs Levindanto neprata latviešu valodu, un tādēļ nespēja atrast kopīgu valodu ar draudzēm Latvijas teritorijā, lai gan rezidēja Rīgā, ko baptisti savukārt izmantoja par iegāni, lai sazinātos tieši ar VEKBP un panāktu vēlamu rezultātu, ignorējot Levindanto. Sk. Заватски, Вальтер. *Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны*. Москва: ИЦ-Гарант, 1995, с. 108. *Red. piez.*

³⁶ LVA, 1419. f., 2. apr., 12. l., 139. lp.

³⁷ Sk., piemēram, LVA, 1986. f., 1. apr., 1280. l., 3. sēj., 203.–204. lpp.

domāta LBDS vajadzībām, ar tās saturu faktiski iepazīnās arī VEKBS, RKLP pilnvarotais LPSR un valsts drošības iestādes.

Kārļa Lācekļa gadījumā, spriežot pēc dokumentiem, kas ir arī iepriekš tulkoti latviešu valodā un publicēti, garīdznieka anketa nebija vienīgais iemesls valsts drošības iestāžu interesei par viņu. To apliecina 1945. gada 15. decembra LPSR VDTK 2. daļas priekšnieka, majora Belova³⁸ sagatavotā pilnīgi slepenā uzziņa par veikto operatīvo izstrādi saskaņā ar lietu Nr. 389. Uzziņā sniegta vispārīga informācija par Lācekli, kā arī viņa darbības raksturojums kopš 1944. gada, ilustrējot un pamatojot norādīto ar turpat uzziņā citētajiem aģentu *Arhangeļskis*, *Astra* (sieviete³⁹), *Odiņš*, *Gordejevs*, *Leontjevs*, *Demokrāts*⁴⁰ un *Gulkins* ziņojumiem.

Arhangeļska ziņojumi liecina, ka minētā persona varēja būt baptistu garīdznieks, kas bija izpelnījusies ne tikai konkrēti Lācekļa, bet arī citu kristīgo konfesiju pārstāvju uzticību. To apliecina minētajā uzziņā citētie ziņojumi, ja tos izvērtē kopsakarā ar apstākļiem, kādos varēja būt iegūtas valsts drošības iestādēm sniegtās ziņas. 1944. gada 22. decembra ziņojumā rakstīts par 4. decembrī baptistu lūgšanu namā notikušo sanāksmi, kuras dalībnieks acīmredzot minētā persona bija, par to, kas tajā apspriests, kā arī par 11. decembrī notikušo aģenta sarunu ar Kārli Lācekli un Andreju Rēdlihu. 1945. gada 24. aprīļa ziņojumā sniegtas ziņas par sanāksmi 11. un 12. aprīlī – par iespējamo pievienošanos VEKBS un Kārļa Lācekļa reakciju uz Aleksandra Kareva

³⁸ Visticamāk, Nikolajs Belovs Andreja dēls (*Белов Николай Андреевич*), kuru par deportāciju īstenošanu, pamatojoties uz 1949. gada 24. augusta rīkojumu, apbalvoja ar Lielā Tēvijas kara otrās pakāpes ordeni. *Red. piez.*

³⁹ Tieša norāde uz dzimumu ar vietniekvārdu “kura” krievu valodā. LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 3. lp. *Red. piez.*

⁴⁰ Apsvērumi par *Demokrāta* iespējamo personību, proti, par to, ka tas varētu būt Krišjānis Šlosbergs, un viņa pienesumu arī citās operatīvās izstrādēs sk. Krūmiņa-Konkova, Solveiga. “Sadarbība starp LPSR drošības iestādēm un PSRS Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto LPSR (1944–1954)”, *Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas*, autoru kolektīvs K. Jarinovskas zinātniskajā redakcijā, VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 1. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 2016, 161.–167. lpp. *Red. piez.*

teikto, kā arī par Kārļa Lācekļa iniciēto 21. aprīļa sanākumi.⁴¹ 1945. gada 26. jūnijā ziņojumā lasāms, ka šis pats aģents *Arhangeliskis* piedalījās starpkonfesionālā sanāksmē, ko 20. jūnijā organizēja luterāņu mācītājs Kārlis Irbe (1885–1966) pēc Kārļa Lācekļa, Roberta Bāces un Eduarda Kaimiņa ierosinājuma “pie sevis”, Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas konsistorijas telpās, kur piedalījās piecpadsmi vai sešpadsmit cilvēki, no kuriem astoņi bija luterāņu mācītāji un astoņi pārstāvji no citām reliģiskām kopienām, to skaitā no baptistiem Kārlis Lāceklis un Roberts Bāce (Bācis, Bācs, 1875– ?), Friča dēls lai apspriestu *Latvijas ticīgo apvienības*⁴² atjaunošanu. Tikšanās sakarā ir citēts tikai Bāces referātā teiktais.⁴³

Aģentes *Astras* personība no pieejamiem dokumentiem nav nosakāma. Viņas ziņojums 1944. gada 15. decembrī par 10. decembrī

⁴¹ Būtiski, ka *Arhangeliska* ziņojuma saturs uzzinā dēvēts par analogisku tam, ko ziņoja *Leontjevs* un *Gordejevs*. Analizējot minēto, jāņem vērā apstākļi, ja patiešām abi aģenti ir Aleksandrs Karevs un Nikolajs Levindanto, tad viņu iespējas sniegt ziņas par dalību varēja būt ierobežotas, jo, spriežot pēc dažādos avotos pieejamām ziņām, abi pat sarunvalodas līmenī nepārvaldīja latviešu valodu. Tas nozīmē, ka abu sniegtu ziņojumu “analogiskums” varēja būt saistīts ar uzticības personas izmantošanu tulkošanas vajadzībām. *Red. piez.*

⁴² Minētā biedrība sāka darbību 1931. gada 1. janvārī. Tās devīze bija “Par Dievu un Bībeli, – pret neticību un bezdievību!”. Šī organizācija apvienoja ne tikai reliģiskas kopienas kā luterisko Baznīcu, pareizticīgos, baptistus, metodistus, brāļu draudzi, evaņģēlisko draudzi, bet arī pretalkahola biedrību un skolotāju savienību. “Latvijas ticīgo apvienība”, *Iekšlietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 454, 1931. 9. janvāris, 2. lpp.

⁴³ Sanāksmē piedalījās arī luterāņu mācītāji Edgars Jundzis (1907–1986), Leons Taivāns (1896–1969) un Pauls Pečaks, no metodistiem – Eduards Kaimiņš un arī *Zilā Krusta* pārstāvji. Ievērojams, ka uzzina liek domāt, ka bijuši tikai divi baptistu pārstāvji, tomēr publiski pieejamās ziņas, kā arī kontekstuālā dokumenta analīze, liecina, ka bijis vismaz vēl viens baptistu pārstāvis. Iepriekšējā sanāksmē, kā redzams no uzzinas, piedalās luterāņu mācītājs Arvids Perlbahs (1897–1962), baptistu Gretiņš un *Zilā Krusta* mācītājs Vladimirs Molčanovs (1890–1968), šī sanāksme notiek Perlbaha dzīvoklī, savukārt pēc tās un pirms 20. jūnija sanāksmes Lāceklis, Bāce un Kaimiņš devās pie luteriskās Baznīcas arhibīskapa Irbes, kurš arī tāpēc uzņēmās organizēt 20. jūnija sanākumi. Sk. Vīksne, Rudīte, “Padomju okupācijas varas izrēķināšanās ar Latvijas garīdzniekiem”, *Laiks*, Nr. 42, 1994, 25. maijs, 6. lpp.; Lauva, Arbijs. “Āgenskalna baptistu draudze ieiet 130. gadskārtā”, *Kristīgā Balss*, Nr. 3, 2013, 45. lpp.; LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 7., 8. lp. *Red. piez.*

teikto Kārļa Lācekļa sprediķi raksturo tikai Kārļa Lācekļa emocionālo un tēlaino runu.⁴⁴

Savukārt, analizējot *Odiņa* rīcību, jāsecina, ka, līdzīgi kā *Arhangeļskis*, minētā persona varētu būt baptistu garīdznieks, jo abi ne tikai piedalās dažādās oficiālās sanāksmēs, bet arī acīmredzot ir informēti par LBDS vadībai domāto korespondenci. Minēto apliecina ziņojumu fragmenti, kas iekļauti uzzīnā, un arī pati uzzīņa. Proti, *Odiņš* ziņoja par 1945. gadā Rīgā notikušo Kārļa Lācekļa tikšanos ar mērķi dibināt Baltijas ūniju, lai apvienotos Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Polijas, Rietumbaltkrievijas, un, iespējams, Somijas baptistu un metodistu draudzes. *Odiņš* arī piedalās un 1945. gada 13. aprīlī ziņo par 1945. gada 11. un 12. aprīļa sapulcē spriesto. Atšķirībā no citiem aģentiem rodas iespaids, ka *Odiņš* ziņojis regulāri un nekavējoties. Turklāt, spriežot pēc norādes, ka *Arhangeļskis* un *Odiņš* ziņojuši par Lācekļa centieniem sazināties ar telegrammu palīdzību ar Vispasaules baptistu savienību ASV un informējuši, ka Lāceklis saņēmis 1945. gada jūnija otrajā pusē telegrammu no ASV, kurā izteikts prieks par draudžu atjaunošanu un vēstules nosūtīšanu Lāceklim, abi aģenti bijuši Kārļa Lācekļa uzticības personu lokā.⁴⁵

1946. gada 29. martā, nepilnus četrus mēnešus pēc minētās uzzīņas sagatavošanas, Kārli Lācekli apcietināja. Lāceklis sodīts par pretpadomju aģitāciju, nosakot astoņus gadus labošanas darbu nometnē, ko viņš izcietā Komi un Intā.

Kārļa Lācekļa krimināllietā iekļauta arī Kārļa Lācekļa dienasgrāmata, kas tapusi laikā no 1938. līdz 1943. gadam. Lai gan dienasgrāmata rakstīta pirms šajā pētījumā apskatītajiem notikumiem, tā atklāj raizpilno attieksmi par karu, okupāciju un baptistu nākotni PSRS okupācijas rezultātā, kādēļ acīmredzot arī izpelnījās valsts drošības iestāžu uzmanību.

Piemēram, pēc 1940. gada 17. jūnija un tam sekojošo notikumu apraksta, arī par 5. augustā pieņemto lēmumu “uzņemt” Latvijas Sociālistisko Padomju Republiku, seko secinājums:

⁴⁴ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 3. lp.

⁴⁵ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 2.–8. lp.

“Baznīcās un draudzēs Dieva darbs vēl nava traucēts, kaut gan baznīcām un draudzēm zemes top atņemtas [...] Ticības mācību nemācīs, kā arī slēdz Teoloģijas fakultāti.”⁴⁶

1941. gads jeb deviņpadsmitais Kārļa Lācekļa darbības gads sākas ar formāliem ierakstiem par notikumiem, kam seko jau izvērstāks 15. janvāra notikumu apraksts:

“15. janvāris atnesa vēl nebijušu notikumu, atnāk pilnvarotā komisija un atprasa draudzes grāmatas, kā arī līdz paņemts top draudzes grāmatu skapis.”⁴⁷

1941. gada jūlijā veikto garīdznieka darbu uzskaitījumu un aprakstu papildina 31. jūlija ieraksts:

“Paldies Dievam, jau veselu mēnesi esam brīvi no bezdievības varas, bet karš vēl [...] tepat aiz robežas plosās.”⁴⁸

1943. gada nogalē līdzās finansiāliem apkopojumiem par iztērēto un 1944. gadam atlikušo finansējumu ir arī ieraksts, kas sasaucas ar aģentes *Astras* 1944. gada 10. decembrī noklausīto Kārļa Lācekļa sprediķi un vēlāk 15. decembrī ziņoto valsts drošības iestādēm.⁴⁹

“Ko nesīs 1944. gads, to nezinām. Politiskās debesis ir ļoti tumšas, karš jau piekto gadu plosa cilvēci, un tagad tas jau pievirzījies mūsu zemes robežām. Vienīgi Dieva varā ir spēks mūs glābt un žēlot, un dot mieru izmocītai cilvēcei. Kaut tas notiktu un Dievs apžēlotos par bojā ejošo cilvēci.”⁵⁰

Spriežot pēc dienasgrāmatā veiktajām atzīmēm kā pasvītrojumi, jāsecina, ka valsts drošības iestāžu darbinieki bija rūpīgi iepazinušies ar tās saturu, lai rastu Kārļa Lācekļa *pretpadomju* rīcības apliecinājumu.

Otrs spilgts piemērs, kas raksturo vēršanos ne tikai pret baptistiem, bet arī pret ticīgajiem vispār, ir Lāčplēša ielas 37. nama

⁴⁶ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 162. lp.

⁴⁷ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 171. lp.

⁴⁸ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 181. lp.

⁴⁹ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 3. lp.

⁵⁰ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 235. lp.

liktenis. Šeit LBDS uzcēla Savienības namu,⁵¹ kas zem sava jumta apvienoja gan bīskapa kanceleju un mācītāju mītni, gan lūgšanu vietu, gan arī izdevniecību un grāmatu veikalu. Namā kopumā bija arī desmit dzīvokļi.⁵² 1945. gada jūlijā LBDS saņēma informāciju, ka ēka būs jāatbrīvo nedēļas laikā sabiedrības vajadzībām, proti, lai ierīkotu Jaunatnes teātri.

Vietā bija apsolīta remontējama ēka Vīlandes ielā 9. Kārlis Lāceklis iebilda un vērsās pie LPSR Tautas komisāru padomes priekšsēdētāja Viļa Lāča (1904–1966), kā arī pie RKLP pilnvarotā LPSR Voldemāra Šeškēna. Jautājuma kārtošānā iesaistījās arī Nikolajs Levindanto, kas sākotnēji atbalstīja nama nacionalizēšanu, tomēr pēc Kārļa Lācekļa apcietināšanas 1946. gada jūnijā mainīja viedokli un sāka uzstāt uz ēkas atdošanu baptistiem. Zīmīgi, ka jau septembrī Levindanto pārceļas uz dzīvokli Lāčplēša ielā 37.⁵³

1949. gada 9. martā Semināra draudzes (Vīlandes ielā 9) padomes loceklis raksta sūdzību RKLP pilnvarotajam LPSR Jūlijam Restbergam:

⁵¹ Pamatakmens namam Lāčplēša ielā 37 likts 1932. gada jūlijā, ēka izmaksājusi 350 000 latu, kas savākti ar ziedojumiem. Ēka bija sadalīta divās daļās: viena bija iekārtota baptistu semināra vajadzībām, otra – domāta baptistu semināra draudzei, kas arī bija lielākais ziedotājs, jo tās kopīgais ieguldījums nama celtniecībā bija trešdaļa no visiem līdzekļiem. Šajā ēkas daļā bija izbūvēta baznīca, vingrotava, kā arī citas telpas draudzes vajadzībām. "Latvijas baptisti vakar iesvētīja Jaunu greznu namu", *Rīts*, Nr. 71, 1934, 5. novembris, 6. lpp. *Red. piez.*

⁵² *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 47.–49. lpp.

⁵³ *Vai tie bijām mēs: atmiņu dialogs: atmiņu, liecību un dokumentu krājums par draudžu dzīvi Latvijā padomju gados 1940–1990*, sast. M. Ginters. Rīga: M. Ginters, 2005, 50.–56. lpp. Dzīvokļa jautājums atspoguļots arī trimdas presē 1956. gadā, kad uz ASV bija devusies PSRS baptistu draudžu delegācija piecu cilvēku sastāvā, kas ASV pavadīja 30 dienas. Tās vadību uzņēmās Jakovs Židkovs (*Яков Иванович Жидков*, 1885–1966), vietnieks – bija Nikolajs Levindanto, kas, kā vizītes laikā izrādījās, bija iekārtojies Vispasaules baptistu savienības piekomandētā pavadonā un tulka Ādolfa Klaupiķa (1900–1979) iepriekšējā dzīvoklī. Klaupiķis noskaidroja, ka "viss tāpat kā agrāk", tikai grāmatas šķirsta un traukus lieto Levindanto. Levindanto esot vietējai televīzijai minētās vizītes laikā paziņojis: "Komunistu mūsu vidū nav." "Turss tomēr ieradīsies Sav. Valstīs", *Laiks*, Nr. 41, 1956, 23. maijs, 5. lpp. *Red. piez.*

“Uzdodot semināra draudzei atstāt Semināra draudzes baznīcu Lāčplēša ielā 37, Valdība norādīja, ka Semināra draudzes pilnīgā rīcībā paliek nams Vīlandes ielā 9. Tomēr līdz šai dienai solījums nav izpildīts un nams tikai daļēji ir Semināra draudzes rīcībā.

Tagad namu pārvalde pieprasa, lai turam sētnieku, bet telpas sētnieka vajadzībām neatbrīvo, kas draudzes locekļos rada lieku saviļņojumu, izsaucot atmiņas, ka savu celto baznīcu jau atstājām Valdības labā, bet Valdība divu gadu laikā vēl arvien nav radusi iespēju izpildīt savu solījumu atbrīvojot pilnīgi viņiem atstāto baznīcu.

Šai sakarā lūdzam Jūsu gādību, lai saskaņā ar Valdības solījumu, namu Vīlandes ielā 9 nodotu Semināra draudzes pilnīgā rīcībā.

Par cik tas nebūtu tūliņ izdarāms, lūdzam tūliņ nodot Semināra draudzes sētnieka vajadzībām 3. dzīvokli.”⁵⁴

Minētā vēstule jāskata kopsakarā arī ar to, ka 1948. gada 14. septembrī Šeškenu nomaina Restbergs,⁵⁵ kas konkrēto telpu jautājuma risināšanā vēl nebija iesaistīts. Restberga atzīme uz dokumenta norāda: “Jautājums noskaidrots.”

Baptistu draudžu darbību Levindanto uzraudzībā precīzi raksturo 1950. gada 2. marta instruktīvā vēstule “vecākajam presbiteram Baltijā brālim Levi[n]danto N. A.”, kurā vispārīgi aprakstīti Levindanto galvenie uzdevumi:

“Nosūtot Jums apliecības 1950. gadam, mēs dodam Jums savu brālīgo padomu pievērst uzmanību sekojošiem Jūsu kā vecākā presbitera kalpošanas aspektiem: [..]

2. Īpašu uzmanību pievērsiet tam, lai visās draudzēs jūsu apgabalā sludinātu personas, kas šai kalpošanai paredzētas. Nevienā draudzē nav pieļaujama tādu personu sludināšana, kas atbraukušas no citām vietām un nav pastāvīgi draudzes kopienas locekļi.

⁵⁴ LVA, 1448. f., 1. apr., 36. l., 67. lp.

⁵⁵ Krūmiņa-Koņkova, Solveiga. “Sadarbība starp LPSR drošības iestādēm un PSRS Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto LPSR (1944–1954)”, *Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas*, autoru kolektīvs K. Jarinovskas zinātniskajā redakcijā, VDK zinātniskās izpētes komisijas raksti, 1. sēj. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 2016, 175. lpp.

3. Tāpat pievērsiet uzmanību, lai nevienā draudzē jūsu apgabalā netiktu praktizēta dzejas lasīšana, solo un cita veida dziedāšana, izņemot kopdziedāšanu un kordziedāšanu.

Vēlreiz atgādinām, ka kori drīkst piedalīties tikai draudzes locekļi, un turklāt tie, kas nemācās. Stingri sekojiet šī norādījuma izpildei.

4. Nevienā draudzē Ražas Svētku laikā nedrīkst būt organizēts mielasts, tāpat arī viesu sabraukšana no citām draudzēm.

Pievērsiet tam īpašu uzmanību.

5. No jauna atgādinām, ka kristību drīkst pieņemt tikai pilngadību, proti, 18 gadus sasniegušas personas, ja pēc ticības pieņemšanas pagājis ne mazāk kā gads un ja tie ir vietējie iedzīvotāji. Personām, kas atbraukušas no citām vietām tikai ar mērķi kristīties, nedrīkst ļaut pieņemt kristību.

Mūsu padoms – panākt, lai kristītu jauniešu, proti, personu no 18 līdz 25 gadiem skaits saruktu līdz minimumam, jo pamatā jaunatne mēdz būs nestabila garīgajā aspektā. Jauniešus, kas mācās, kristības pieņemšana vispār nav jāpieļauj.

Kristībām jānotiek visklusākajos apstākļos un tā, lai nepiesaistītu nepiederošo uzmanību.”⁵⁶

Lai gan kopdziedāšana un kordziedāšana bija atļauta, tomēr arī šajā ziņā bija noteikti ierobežojumi. Šie ierobežojumi skatāmi kopsakarā ar Kārļa Lācekļa dienasgrāmatā aprakstītajiem notikumiem, kad konfiscētas draudzes grāmatas. Iespējams, ka šādā veidā padomju vara vāca informāciju, ko izmantot, arī tāpēc, lai ierobežotu reliģiska satura dziesmu izvēli. 1950. gada 2. augusta saraksts ar divdesmit dažādiem izdevumiem un konkrētām dziesmām, kas no attiecīgajiem izdevumiem aizliegts izpildīt.⁵⁷

Noslēdzot baptistu piemēra izklāstu, vēlos īsumā pievērsties baptistu mācītāja Hugo Medņa (1905–1980)⁵⁸ gadījumam. Hugo

⁵⁶ LVA, 1448. f., 1. apr., 47. l., 44.–45. lp. [no krievu valodas tulkojusi M. B.]

⁵⁷ LVA, 1448. f., 1. apr., 47. l., 208. lp.

⁵⁸ Hugo Mednis 1939. gada 14. maijā ordinēts Siguldas baptistu draudzē. Mednis bija semināra trešā izlaiduma audzēknis. Savas garīgā darba gaitas Mednis sāka Majoros (tobrīd Rīgas jūrmalā), reizē darbojās arī Slokā. Apprecējās ar Valdu Ernesta meitu Rašmani, dzimušu 1911. gadā, kas bija viņam uzticīga līdzgaitniece. Tad pārgāja uz

Mednis vadīja Rīgas Āgenskalna baptistu draudzi (1945–1948). 1949. gada 22. jūnijā viņu arestēja par darbību aizsargos, sprāgstvielu glabāšanu, *pretpadomju* literatūras glabāšanu un, kas ir vissvarīgāk, par to, ka, būdams no 1947. gada 4. septembra LPSR VDM ziņotājs, nepildīja ziņotāja pienākumus, arī dezinformēja VDM. Rezultātā Hugo Mednis sodīts ar 25 gadiem labošanas darbu noietnē.

Krimināllietas materiālu starpā atrodama arī viņa kā aģenta *Ērgļa* pilnīgi slepens raksturojums, ko sniedza LPSR VDM “O” daļas 2. nodaļas priekšsēdētāja vietnieks majors Ivanovs un saskaņoja “O” daļas priekšsēdētāja vietnieks majors Stepanovs:

“1947. gada 4. septembrī Latv. PSR VDM savervēja aģentu *Ērglis*. Sadarbības laikā operatīvi vērtīgu materiālu nesniedza, veica dezinformāciju un bija dubultaģents, slēpjot no VDM sektantu veicamo pretpadomju rīcību, un par savu sadarbību izstāstīja virknei personu, tai skaitā arī personām, kas bija izstrādē atbilstoši operatīvajām lietām, par ko bija atmaskots 1949. gada maijā.

Turklāt savā dzīvoklī glabāja pretpadomju literatūru un lielā skaitā sprāgstvielas (detonatorus, patronas, TNT [trinitrotoluolu]), ar ko apgādāja personas, kas saistītas ar [bandītisko nacionālo pagrīdī].”⁵⁹

To, ka Hugo Medņa krimināllietā minētās apsūdzības nav gluži izdomātas, apliecina lietai pievienotie lietiskie pierādījumi fotogrāfiju veidā, kur fiksētas pie Medņa atrastās sprāgstvielas.⁶⁰ Tomēr reizē tās apliecina to, ka čekas aģentu vidū bija arī tādas personas, kas vai nu bija spiestas kļūt par tādiem, vai kas cerēja, ka, veicot dubultspēli, varēs palīdzēt citiem.⁶¹

Siguldu, kur reizē kalpoja arī Inčukalnā un Vidzemes jūrmalā. 1940. gadā bija nozīmēts darbam Limbažu baptistu draudzē. 1950. gadā, pāris mēnešu pēc vīra aresta, Valda Medne, dzīvojoša Rīgā, Matīsa ielā 50-2, ierosināja laulības šķiršanu. “Hugo Mednis”, *Kristīgā Balss*, Nr. 11, 1939, 1. jūnijs, 247. lpp.; Savienības darba laukā, *Kristīgā Balss*, Nr. 6, 1940, 15. marts, 121. lpp.; *Cīņa*, 1950, 28. marts. *Red. piez.*

⁵⁹ LVA, 1986. f., 1. apr., 40197. l., 44. lp. [no krievu valodas tulkojusi M. B.]

⁶⁰ LVA, 1986. f., 1. apr., 40197. l., 92. lp.

⁶¹ Tas, ka LPSR VDM atmaskoja savu aģentu, domājams, saistīts ar uzskatāmu mācību citiem, kas varētu iedomāties rīkoties līdzīgā veidā. *Red. piez.*

3. Septītās Dienas Adventistu konfesijas piemērs

1937. gadā Latvijā bija aptuveni 3199 adventisti 60 draudzēs,⁶² 1956. gadā bija palikuši aptuveni 2600⁶³ adventisti 29 draudzēs.⁶⁴ Līdzīgi kā baptistu draudžu gadījumā, tas saistāms ar vairākiem aspektiem. Pirmkārt, jāņem vērā, ka Otrais pasaules karš, bēgļu gaitas viesa korekcijas draudžu locekļu skaitā. Otrkārt, PSRS īstenotajās represijās cieta arī septītās dienas adventisti okupētajā Latvijas teritorijā. Treškārt, padomju varas tieša iejaukšanās ticības jautājumos, kriminālprocesāli vajājot reliģiskās kopienas locekļus, ieviešot būtiskus ierobežojumus, arī administratīvus līdzekļus ticības izpaušmju vajāšanai, rosināja ticības noliegšanu.

Septītās dienas adventistu ticības izpaušmju vidū ir stingra sabata jeb svētās dienas ievērošana sestdienā. Rezultātā sešu dienu darba nedēļa radīja sarežģījumus ne vien strādājošajiem septītās dienas adventistiem, bet arī bērniem un jauniešiem, kas mācījās vai studēja. Pētījuma gaitā atklāts, ka RKLP pilnvarotajam LPSR sniegtas ziņas par septītās dienas adventistu ģimenēm, jo, konstatējot bērna prombūtnes iemeslus sestdienā, par to bija informēts RKLP pilnvarotais LPSR. Piemēram minēšu divus gadījumus.

Aizputes pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas priekšsēdētāja Ģ. Jansona⁶⁵ 1948. gada 28. novembra ziņojumā RKLP pilnvarotajam LPSR minēts:

“Aizputes pilsētas darba ļaužu deputātu padomes izpildu komiteja ar šo dara zināmu, ka Aizputes pilsētas 7. gadīgo skolu apmeklē 8 bērni no sekojošām ģimenēm, kā:

1. Dambergs – dzīv. Lažas Graveniekos

⁶² “Latvija”, *Reliģiju enciklopēdija*. Pieejams: <http://www.bibelesbiedriba.lv/religiju-enciklopedija/kristietiba/septitas-dienas-adventisti-latvija.html>

⁶³ LVA, 1448. f., 1. apr., 119. l., 4. lpp.

⁶⁴ LVA, 1448. f., 1. apr., 10. l., 1. lpp.

⁶⁵ Visticamāk, runa ir par Ģirtu Jansonu, kuru 1940. gada jūlijā iecēla par pilsētas vecāko vēl Augusta Kirhenšteina valdības iekšlietu ministrs Vilis Lācis, atbrīvojot no amatiem iepriekšējo vadību un reizē ar Jansonu iecēlot par pilsētas vecākā vietnieku valdes locekli Mihailu Blūmu un par otro valdes locekli – Miķeli Pūci. “Pārmaiņas pilsētu pašvaldībās”, *Latvijas Kareivis*, Nr. 167, 1940, 25. jūlijs, 4. lpp. *Red. piez.*

Dambergs, Benita

Dambergs, Kārlis

Dambergs, Jānis

2. Sprieslis – dzīv. Aizputē, Pasta ielā Nr. 8

Sprieslis, Biruta

Sprieslis, Jānis

Sprieslis, Voldemārs

3. Kangīzers – dzīv. Aizputē, Kuldīgas ielā Nr. 7

Kangīzers, Miervaldis⁶⁶

4. Lulle – dzīv. Lažas *Graveniekos*

Lulle, Vaira

Visi augstākminētie bērni sestdienās neapmeklēja skolu, ko izskaidro ar ticības aizliegumu, jo septītās dienas Adventistu draudzei sastāvošiem draudzes locekļi nevarot apmeklēt skolu.

Kangīzera vecāki ir kalpotāji, zēns audžu dēls, kurš vasarā ganījis govīs pie budža Kalvenes pag. un iestājies ticībā no š. g. 30. jūl. ticis no saimnieka iespaidots. Dambergu, tēvam ir dārzniecība, dzīvo pārticis. Sprieslis – bijušais namsaimnieks un bijušais milicijas darbinieks, māte apbalvota ar *Medaļu* kā daudz bērnu māte. Lulle – strādājis kā kalpotājs, vācu okupācijas laikā strādājis kā pienotavas vadītājs.

Par visiem minētiem bērnu vecākiem ziņots apr. izpildu komitejas administratīvajai komisijai saukšanai pie atbildības par skolas neapmeklēšanu. Lūdzam paskaidrot, vai ticība var atturēt no skolas apmeklēšanas.

Līdz ar to nosūtām atzīmes, sekmes mācībās no visiem bērniem.

⁶⁶ Miervaldis Kangīzers, dzimis 1933. gada 4. februārī kalpotāju Augusta un Bertas Kangīzeru ģimnē, veterinārārsts, studējis Jelgavas lauksaimniecības akadēmijā no 1965. gada līdz 1970. gadam, dzīvojošs Durbes novada Dunalkas pagastā Rāvā, vēl bija 2013. gadā Aizputes Septītās Dienas Adventistu draudzes vecākais. *Redz. piez.*

Pielikumā: bērnu vecāku paskaidrojumi 2 lapas un skolēnu atzīmes 7 lapas.⁶⁷

Uz minētā dokumenta redzama Jūlija Restberga piezīme: “Jautājums nokārtots.”

Minētais dokuments, pirmkārt, ilustrē sadarbības aspektu starp izpildu komiteju un RKLP pilnvaroto LPSR, kas ņemams vērā, analizējot RKLP pilnvarotā LPSR pilnvaras. Lai gan formāli Aizputes pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja nav padota pilnvarotajam, tomēr ziņojuma saturs un izklāsts liecina par pretējo. Turklāt pamatoti rodas jautājums par apstākļiem, kas reāli, papildus rosinātajai administratīvajai atbildībai mudināja Aizputes pilsētas vadību sniegt minēto ziņojumu. Informācija par ģimeni, tās dzīvesvietu, vecāku nodarbi – aktuālo un atsevišķos gadījumos arī nacionālsociālistiskās Vācijas laikā –, arī materiālo stāvokli pirms PSRS okupācijas, audžubērna gadījumā arī informācija par iesaistes aspektiem, vecāku paskaidrojumi un bērnu sekmes – tas viss veido stipri pārspīlēta apjoma informāciju, lai saņemtu atbildi uz ziņojuma noslēgumā uzdoto jautājumu par to, vai ticība var būt par pamatu skolas neapmeklēšanai. Turklāt audžubērna gadījumā skolas vadība, acīmredzams, nav iztikusi bez bērnu nopratināšanas.

Iepazīstoties ar pievienotajiem vecāku paskaidrojumiem, kas acīmredzot sniegti direktoram pēc atbilstoša pieprasījuma, var

⁶⁷ LVA, 1448. f., 1. apr., 46. l., 68. lp. Minētais dokuments ir liecība, kas uzskatāmi parāda vienu no izejām, kādēļ varēja radīt priekšstatu par to, ka septītās dienas adventisti, sevišķi septītās dienas adventistu draudžu vadības un aktīvo locekļu bērni sadarbojušies ar VDK. Piemēram, Ernesta Klotiņa dēlu Arnoldu (dzimušu 1934. gadā) publiski vairākos plašsaziņas līdzekļos ir nodēvējuši par *čēkas ziņotāju*, norādot, ka viņš esot savervēts piecdesmitajos gados, ka piekrišana sadarbībai saistāma ar vēlmi studēt un viņa sadarbības rezultātā ar VDK esot atklātas vairākas septītās dienas adventistu nacionāli noskaņotas latviešu ģimenes. Tas, cik pamatoti bijuši minētie apgalvojumi, būtu vērtējams ar Satversmes aizsardzības biroja Totalitārisma seku dokumentēšanas centra dokumentu palīdzību, arī ņemot vērā apstākli, ka Ernests Klotiņš bijis LPSR VDM ziņotājs, pret kuru par savu kā aģenta pienākumu nepildīšanu un neatbilstošu izpildi VDM cēla apsūdzību. Sk. Klotiņš, Arnolds. “Ar bērna acīm redzētais un vēlāk izvērtētais”, *Māksla*, 1995, 1. aprīlis; “Apsveicam jauno radiošefu Arnoldu Klotiņu. Novēlam panākumus darbā!” *Pilsonis*, 1992, 30. jūnijs; “Čēkas uzticības vīri Rīgā”, *Brīvība*, 1986, 1. decembris; “Paziņojums”, *Laiks*, 1984, 30. maijs, 4. lpp. *Red. piez.*

secināt, ka vecāki bija pārliecināti par to, ka viņu un bērnu tiesības ievērot sabatu izriet no PSRS Konstitūcijas.⁶⁸

Līdzīgi kā baptistu draudžu, arī septītās dienas adventistu draudžu darbību ierobežoja, izmantojot telpu jautājumu. Pirmkārt, SDA zaudēja savu ēku.⁶⁹ Otrkārt, nacionalizācija skāra arī septītās dienas adventistu draudžu īpašumus. Minētā sakarā vietā citēt VSDAS padomes pilnvarotā Ernesta Klotiņa 1948. gada 25. oktobra ziņojumu RKLP pilnvarotajam LPSR:

“Septītās dienas adventistu Dobeles draudze 1947. gadā izbūvēja sev lūgšanu telpas nepabeigtā jaunbūvē Dobelē, Upes ielā 1a. Šo telpu izbūvi draudze izdarīja ar Vissavienības Septītās Dienas Adventistu draudžu padomes un PSRS MP Reliģijas kultu padomes pilnvarotā LPS republikā piekrišanu. Telpu izbūves darbus draudze veica ar līdzekļiem, ko atvēlēja Vissavienības Septītās Dienas Adventistu draudžu padome un ar pašu draudzes locekļu labprātīgiem ziedojumiem un darba spēku.

Pēc 1948. g. izdarītās namu nacionalizācijas draudze lūdza Dobeles Izpildkomiteju izsniegt orderi uz lūgšanu telpu lietošanu, jo ar līdzšinējo nama īpašnieci draudzei bija līgums uz 15 gadiem. Dobeles Izpildkomiteja lūgumu noraidīja un deva rīkojumu 3 dienu laikā atstāt draudzes telpas.

Ievērojot to, ka Dobeles draudze pati izbūvējusi sev lūgšanas telpas un ka tai nav citu piemērotu telpu, laipni lūdzam Jūsu gādību, lai Dobeles

⁶⁸ LVA, 1448. f., 1. apr., 46. l., 70. lp.

⁶⁹ Iepriekš SDA atradās ēku kompleksā Brīvības ielā 11 (vēlāk pārnumurēts uz 35), ko iegādājās divdesmitā gadsimta divdesmitajos gados un kur LBDS pagalma brīvajā daļā uzcēla dievnamu (Baznīcas ielas 10/12 ēka pagalma pusē). Brīvības ielā 11 atradās arī adventistu izdevniecība *Latvijas rakstu apgādība* un žurnāla *Adventes Vēstnesis* redakcija. Vēlāk, spriežot pēc publiskās informācijas, Kārļa Suttas dēls organizēja veģetāro un bezalkohola dzērienu sabiedriskās ēdināšanas iestādi *Flora*, kur “labprāt un ar mierīgu sirdsapziņu pusdienoja un jebkurā laikā baudīja aizaidu arī SDA draudžu centra darbinieki, tāpat daudzo sanāksmju un SDA kongresu dalībnieki no blakus esošā *Adventes Dievnama*”. Savukārt pagalma ēkā Baznīcas 10/12 (tajā laikā Veidenbauma iela 12-a) atradies LPSR Iekšlietu ministrijas Dzeržinska kultūras nams, kas iekārtots iekšlietu un arī drošības iestāžu darbiniekiem. “Ne tikai par “Floru” vien”, *Padomju Jaunatne*, 1988, 2. februāris. Red. piez.

Septītās Dienas Adventistu draudze varētu paturēt lūgšanas telpas
Dobelē, Upes ielā 1a.”⁷⁰

Minētais dokuments apliecina Dobeles draudzes priekšstatu par RKLP pilnvarotā LPSR pilnvarām, kas dod iespēju risināt reliģiskās kopienas un izpildu komitejas domstarpībās īpašuma jautājumos. 1948. gada 26. oktobra atzīme, ko veikusi pilnvarotā sekretāre H. Semenova, norāda uz uzdotā “izpildi” acīmredzot šīs vēstules sakarā.⁷¹

Secinājumi

Analizējot nelielo kristīgo konfesiju kontroli ar baptistu un septītās dienas adventistu piemēra palīdzību, secināts, ka to pakļaušana centralizētai kontrolei, kuras īstenošanā aktīvi piedalījās valsts drošība iestādes, ir organizētā līdzīgā veidā un salīdzinoši līdzīgā laikposmā. Pakļaušanās nebija brīvprātīga. To panāca ar dažādiem līdzekļiem, arī veidojot čekas aģentūras tīklu. Efektīva valsts drošības iestāžu darbība liedza iespēju veidot no valsts drošības iestādēm salīdzinoši neatkarīgus mazo kristīgo konfesiju centrus. Mazo kristīgo konfesiju ticības pamati mainījās PSRS kontroles ietekmē, jo kontroles nodrošināšanai padomju vara izmantoja arī dažādu reliģisku kopienu sapludināšanu kā baptistu gadījumā, bet attiecīgās kristīgās konfesijas pašsaglabāšanās nolūkos mēģināja izdzīvot arī šādos apstākļos.

⁷⁰ LVA, 1448. f., 1. apr., 21. l., 10. lp.

⁷¹ LVA, 1448. f., 1. apr., 21. l., 10. lp.

LBDS garīdznieka anketa. Kārļa Lācekļa piemērs.⁷² 1945. gada 18. jūnijā aizpildītā garīdznieka anketa ar vēlāk veiktu norādi “arestēts”.

⁷² LVA, 1419. f., 2. apr., 12. l., 139. lp.

2. pielikums

LBDS apliecība. Andreja Brahmaņa (Brachmanis) piemērs.⁷³ Apliecība Nr. 10400, izdota 1939. gada 25. februārī.

LATVIJAS BAPTISTU
DRAUDŽU SAVIENĪBA
Rīga, Lāčplēša ielā 37.

1939. 25. / 2

Latvijas baptistu draudžu savienība
pakaļ Latvijas baptistu draudžu savienībai.

PAMATS: Noteikumi par baptistu draudzēm
„Vald. V.” 1930. Nr. 232) un Latv.
bapt. dr. savienības padomes pro-
tokols no 19.3.7. g. 19.3.7. g. 19.3.7. g.

19.3.9. g. 25. febr. Nr. 10400.

Latvijas baptistu draudžu savienības

APLIECĪBA.

Latvijas baptistu draudžu savienības
padome apliecina, ka Andrejs
Brachmanis
dzimis 1893. g. 14. martā,
ir apstiprināts par mācītāju
Valmieras
baptistu draudzē.

Amatu atstājot šī apliecība jānodod at-

priekšnieks: D. Mēters
sekretārs: A. Zaķis

1939. 25. febr. Nr. 10400.

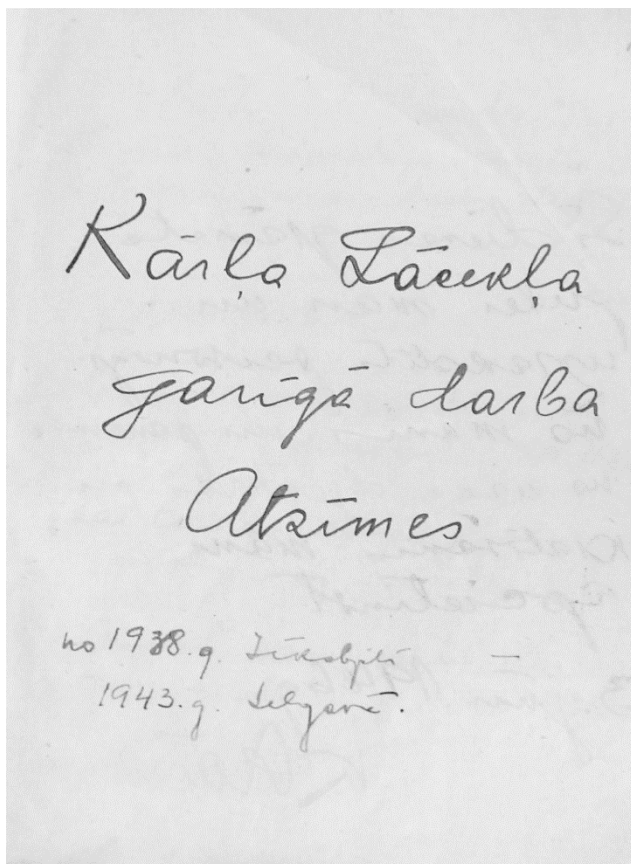
Latvijas baptistu draudžu savienības

1939. 25. febr. Nr. 10400.

⁷³ LVA, 1986. f., 1. apr., 1280. l., 3. sēj., 204. lp.

3. pielikums

VDK dokumentu kopumā pieejamā dienasgrāmata. Kārļa Lācekļa piemērs. Kārļa Lācekļa garīgā darba atzīmes no 1938. gada Jēkabpilī līdz 1943. gadam Jelgavā (fragments).⁷⁴

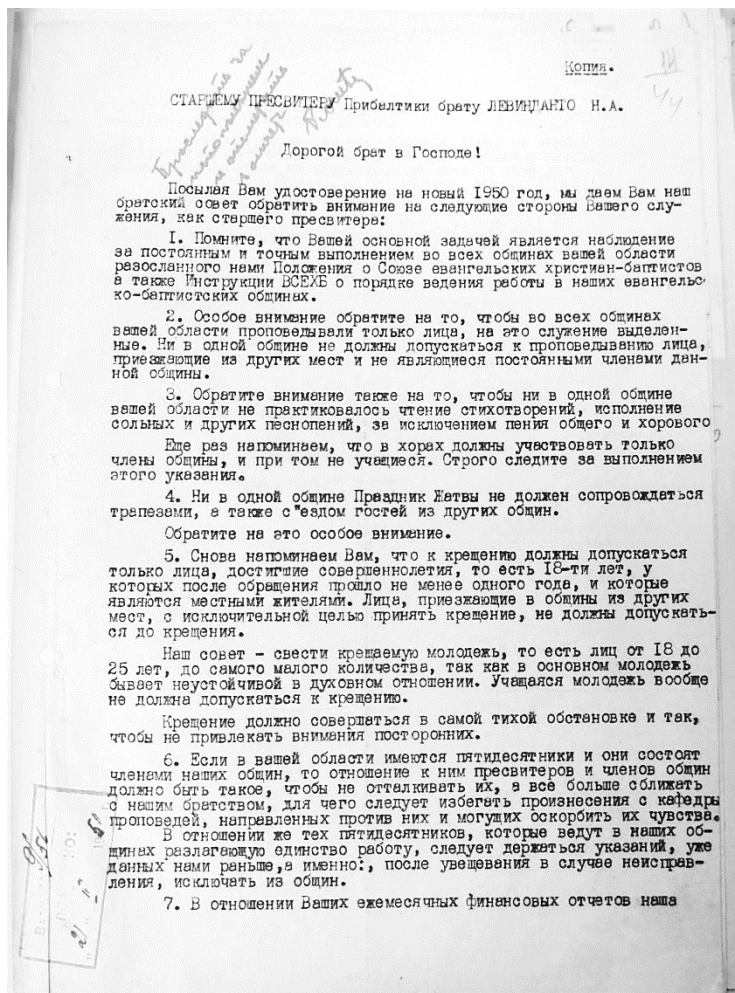
⁷⁴ LVA, 1986. f., 2. apr., P-10758. l., 128., 162., 171. lpp.

2/16
 Se ai răs bandas.
 Ty presento adams se zeme
 cavi un miori in parat tentas
 veltos qmimo. Lelismasdin
 atstes 30 la zemes pajo
 Ladets pe 10 la.
 S. ang Moskov
 S. P.R. S. Anglesie pedone
 nolyng varento Letye se ai
 Lgamin a Letye S. P.R. S.
 tante heme. Te tad
 taged in Padomy Letye
 Barents un Mandras
 Dore dets al vore trancto
 Sent ger barents un Mandras
 Zemes ty Letye miltos
 Letye milt varents se ai dets.
 Letye fadets.

[illegible]

4. pielikums

VEKBS 1950. gada 2. marta vēstule Nikolajam Levindanto uz divām lapām.⁷⁵

⁷⁵ LVA, 1448. f., 1. apr., 47. l., 44.-45. lp.

- 2 -

просьба к Вам - высылать их более своевременно, без опозданий, не позднее 15-го числа следующего месяца.

Эти наши указания мы кладем Вам, дорогой брат, на сердце и просим провести их окончательно во всех Ваших общинах в жизнь, так чтобы ни в одной общине не нарушалось ни одно из этих указаний.

Да поможет Вам Господь в этом!

Примите наш самый сердечный братский привет!

Ваши во Христе братья и соратники

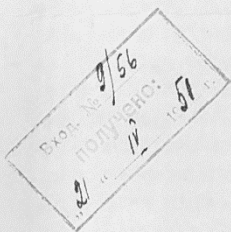
ЧЛЕНЫ ПРЕЗИДИУМА:

/ Я.И.Жилков/
/ М.И.Голяев/
/ М.А.Орлов/
/ А.В.Карев/
/ И.Г.Иванов/

Р.§. Это письмо предназначено только для Вас лично, а не для рассылки по общинам.

А.Карев.

Копия верна:

5. pielikums

Dziesmu grāmatu saraksts par no apgrozības izņemamām dziesmām.⁷⁶

1938. g. Kristīgo-baptista draudžu dziesmu grāmata
TĀRĀKOTS

No apgrozības izņemamās dziesmas.

1. Atmodas dziesmas	NR 96, 101, 106, 113, 116 II. daļa 116, 122, 119. 381, 431, 654
2. Slavas dziesmas	NR 33, 34, 37, 95, 119, 97
3. Gavīļa skapis	NR 8, 44, 73, 80, 96
4. Sv. skapis I. daļa	NR 48
5. Sv. skapis II. daļa	NR 68, 123
6. Sv. skapis III. daļa	NR 29, 86, 92, 104, 119.
7. Rīta skapis I. daļa	NR 3
8. Dziesma valcags I. d. NR	2, 6
9. Travikone	NR 69
10. Skana rota	NR 9, 9, 14, 24, 54, 67
11. Jauna skapu rota	NR 55, 59, 120, 155
12. Lieldre	NR 14
13. Ticības dziesmas	NR 62
14. Pesņi stranāka	NR 28, 47, 111, 165
15. Jauno Pesnā str.	NR 26, 79
16. Pesņi evaģolija	NR 2, 6, 9, 21, 23
17. Bērnu koksle	Izņemti no apgrozības
18. Mūsu dziesminieku	NR 68, 69, 127, 177, 251, 269, 270, 290, 404
19. Mūsu dziesmu grāmata	10-3, 11-3, 12-4, 29 1-6, 148-4, 352 1-3. 359 1-3, 365 1-3, 366-2, 462 1-3, 463-3. 464-4, 467 3-4, 612-1, 617 2-3, 618-1. 746 1-3, 800-3
Corības auseklis	NR 53-3, 58-3, 79, 113, 114, 115, 144-4, 146. 148, 169

Rīga, 2. augusts,
1950. g.

Latvijas PSR Ev. Kristīgo
Baptistu draudžu saraksts.

BRON. M. 9/333
HO: 57 50

⁷⁶ LVA, 1448. f., 1. apr., 47. l., 208. lp.

6. pielikums

1949. gada 28. septembra aģenta *Ērglis* raksturojuma paraugs, ko sagatavojis LPSR VDM 2. daļas "O" nodaļas priekšnieka vietnieks majors Ivanovs un ko saskaņojis LPSR VDM 2. daļas "O" nodaļas priekšnieks majors Stepanovs.⁷⁷

Сов. секретно

Х А Р А К Т Е Р И С Т И К А

на агента "ЭРГЛИС"

Агент "ЭРГЛИС" завербован МГБ Латв.ССР 4 сентября 1947 года. За время работы с ним материалов, представляющих оперативную ценность не давал, занимался дезинформацией и двурушничеством, скрывая от органов МГБ проводимую антисоветскую деятельность сектантами и о своем сотрудничестве рассказывал ряду лиц, в том числе и разрабатываемым по делам оперативного учета, в чем в мае 1949 года был разоблачен.

Кроме того в своей квартире хранил антисоветскую литературу и в большом количестве взрывчатые вещества /детонаторы, патроны, тол /, которыми снабжал лиц, имеющих связь с банднацподпольем.

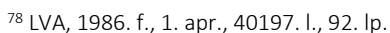
ЗАМ. НАЧ. 2-ГО ОТД-Я ОТДЕЛА "О" МГБ ЛССР
М а ю р - *Иванов* / ИВАНОВ /

СОГЛАСЕН: ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА "О" МГБ ЛАТВ. ССР
М а ю р - *Степанов* / СТЕПАНОВ /

28 сентября 1949 года.

⁷⁷ LVA, 1986. f., 1. apr., 40197. l., 44. lp.

Lietiskie pierādījumi fotogrāfiju veidā Hugo Medņa krimināllietā.⁷⁸

8. pielikums

Aizputes pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas priekšsēdētāja Ģ. Jansona 1948. gada 28. novembra ziņojums Nr. 2274 RKLP pilnvarotajam LPSR par bērniem, kas sestdienās ticības apsvērumu dēļ neapmeklē Aizputes pilsētas septiņgadīgo skolu.⁷⁹

Reliģijas un Kultu lietu parvaldei pie
Latvijas PSR Ministru Padomes.

23. novembrī 8.
2274.

Aizputes pilsētas darbaļaužu deputātu padomes
izpildu komiteja ar šo dara zināmu ka Aizputes pilsētas 7.
gadīgo skolu apmeklē 8 bērni no sekošām ģimenēm, kā:

1. Dambergs - dzīv. mājas "G r a v e n i e k o s"
Dambergs, Denīta
Dambergs, Karlis
Dambergs, Jānis

2. Sprieslis - dzīv. Aizputē, Pasta iela Nr. 8.
Sprieslis, Biruta
Sprieslis, Jānis
Sprieslis, Voldemārs

3. Kangizers - dzīv. Aizputē, Kuldīgas iela Nr. 7.
Kangizers, Mervaldis

4. Lulle - dzīv. Mājas "G r a v e n i e k o s"
Lulle, Vaira

Visi augšminētie bērni sestdienās neapmeklē skolu, ko izskaidro
ar ticības aizliegumu, jo septītās dienas Adventistu draudzei sastāvo-
šiem draudzes locekļiem nevarot apmeklēt skolu.

Kangizera vecāki ir kalpotāji, zēns audžu dēls, kurš vasara ga-
nijis govis pie budža Kalvenes pag, un iestājies ticībā no š.g. 30.
jul. ticis no saimnieka iespaidots. Dambergu, tēvam ir dārzniecība, dzi-
vo partciis. Sprieslis-bijušais namsaimnieks un bijušais milicijas
darbinieks, māte apbalvota ar "Medalu" kā daudz bērnu māte. Lulle-strā-
dājis kā kalpotāja, vācu okupācijas laika strādājis kā pienotavas
vadītājs.

Par visiem minētiem bērnu vecākiem ziņots apr. izpildu komite-
jas administratīvajai komisijai saukšanai pie atbildības par skolas
neapmeklēšanu. Lūdzam paskaidrot, vai ticība var atturēt no skolas apme-
lēšanas.

Līdz ar to nosūtām atzīmes, sekmes mācībās no visiem bērniem.

Pielikumā: bērnu vecāku paskaidrojumi 2 lapas un skolēnu atzīmes
7 lapas.

Ģ. Jansons./

Aizputes pils. darbaļaužu dep. padom. izpildu komitejas
priekšsēdētājs.

Вход. № 442
ПОЛУЧЕНО:
18.11.1948 г.

⁷⁹ LVA, 1448. f., 1. apr., 46. l., 68. lp.

Es Janis Brālis iedzīv. Lažas pag. Gravniekos mājas pēc ticības "septītais dienas adventists". pēc savas ticības parliecības un Dieva vārda pamata mācības, svētiem rakstu resp. Bībeles mācības pamata kas prasa atbildību ka Dieva tā arī cilvēku priekšā, ko arī turu par savu augstāko mērķi, apzinādamies ka katra Valdība ir no Dieva iecelta un nolikta ka līdzīgs jāpaklausā ka, Valdībai tā Dievam līdz ar to norādot ka Dievam būs pāri visām lietām būtīes. Un ka svētos rakstos 30. 20, 20 pantus sāka un pavēl stingri turēt "Zabatu" krievu valoda teikts

"Держите мою одежду."

ka lai nu daru? vai nu gadījumā neturēt šo pavēli esmu spiests galīgi attiekties no savas ticības / brīvības / parliecības un neievērot konstit. 95 pantu par Kulta brīvību.

Gribu pēc labākas sirdsapziņas izpildīt visas pavēles un rīkojumus ko valdība prasa ko arī esmu līdz šim centies pēc labākas sirdsapziņa pildīt, ka to Dieva vārds prasa un arī pāgribēt līdz ar to Dievu par visām lietām vairāk būtīes un viņa likumus turēt. Ta ka mums skaitās Valsts likuma atzītā organizācija būtu vēlami lietās lahm šo jautājumu nokārtot valsts mērogā.

/ J. Dambergs / paraksts /

Pēc jau minētas ticības parliecības un svētiem rakstu sestdienā prasa atturēties no visiem ikdienišķiem darbu

Jautāstas ka jau mīņēju ka mana ticības parliecība neatļauj

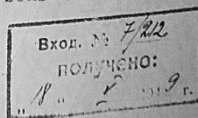
bernu / sestdienā / skola sūtīt.

/ J. Dambergs / paraksts /

Noraksta pareizību apliecina:

/ I. Ronis /

Aizputes pils. darb. lauzu deput. Padom.
izpildu komitejas sekretare.

9. pielikums

VSDAS padomes pilnvarotā Ernesta Klotiņa 1948. gada 25. oktobra ziņojums Nr. 2325 RKLP pilnvarotajam LPSR par Dobeles draudzes lūgšanu nama saglabāšanu draudzes vajadzībām.⁸⁰

9/10

VISSAVIENĪBAS SEPTĪTĀS DIENAS ADVENTISTU DRAUDŽU SAVIENĪBAS PADOMES PILNVAROTĀIS LATVIJAS PSR SEPTĪTĀS DIENAS ADVENTISTU DRAUDŽES RĪGĀ, BRĪVIBAS IELĀ 11, DZ. 17	УПОЛНОМОЧЕННЫЙ СОВЕТА ВСЕСОЮЗНОГО СОЮЗА АДВЕНТИСТОВ СЕДЬ- МОГО ДНЯ ПО ОБЩИНАМ АДВЕНТИСТОВ СЕДЬМОГО ДНЯ ЛАТВ. ССР РІГА, УЛ. БРІВІБАС 11, КВ. 17
--	--

№ 2325 25. "oktobra" 1948. g.

RELĪGIJAS KULTU LIETU PADOMES PILNVAROTĀI Latvijā PSR.

Z I Ņ O J U M S

Septītās dienas adventistu Dobeles draudze 1947. gadā izstrūveja sev lūgšanu telpas nepabeigta jauniešu Dobeles Upes ielā 10. Šo telpu izstrūve draudze izdarīja ar Viessavienības Septītās dienas Adventistu draudžu padomes un PSRS KP Reliģijas kultu padomes pilnvarota LPSR republika piekrišanu. Telpu izstrūves darbus draudze veica ar līdzekļiem, ko atvēlēja Viessavienības Septītās dienas Adventistu draudžu padome un ar pašu draudzes ieeļķu labprātīgiem ziedojumiem un darba spēku.

Ar 1948. g. izdarītas namu nacionalizācijas, draudze lūdza Dobeles Izpildkomiteju izsniegt orderi uz lūgšanas telpu lietošanu, jo ar līdzšinējo nama īpašnieci draudzei bija līgums uz 15 gadiem. Dobeles Izpildkomiteja lūgumu noraidīja un deva rīkojumu 5 dienu laikā atstāt draudzes telpas.

Ievērojot to, ka Dobeles draudze pati izstrūvejusi sev lūgšanas telpas un ka tai nav citu piemērotu telpu, lai arī lūdzam Jānu gādību, lai Dobeles Septītās dienas Adventistu draudze varētu paturēt lūgšanas telpas Dobeles Upes ielā 10.

E. Klotiņš
Viessavienības SDAD sekretārs
padomes pilnvarotais
Latvijas PSR

Šteins
Sekretārs

Вход. № 64
получено:
25. окт/1948 г.

Потомкин
26. X. 48. Нов. 1966.
Рок. М. М. М. М. М.

⁸⁰ LVA, 1448. f., 1. apr., 21. l., 10. lp.

10. pielikums

Hugo Mednis (vēlāk aģents *Ērglis*) ar sievu Valdu.⁸¹

Siguldas dr. sludinātājs H. Mednis ar kundzi Valdu.

⁸¹ "Hugo Mednis", *Kristīgā Balss*, Nr. 11, 1939, 1. jūnijs, 247. lpp.

Control of Religion in the LSSR: The Example of Baptists and the Seventh-Day Adventists (1945–1953)

This paper describes the control of religion in the LSSR during the time from 1945 until 1953, its structure and implementation by the example of small Christian denominations such as Baptists and the Seventh-Day Adventists. This research is mainly based on the documents available in the State Archive of Latvia of the National Archive Latvia – documents of the Representative of the Council for the Affairs of Religious Cults of the USSR in the LSSR, the personal files of the clergy and the criminal cases of the KGB brought against the clergy. The article reveals not only the general problems encountered by the Christian denominations such as the wide range of restrictions on the exercise of freedom of conscience and a dependence on the *benevolence* of the Representative in solving the basic issues which determine the existence of a particular religious organisation, but also the specific problems encountered by Baptists and the Seventh-Day Adventists. The USSR attempted to model these Christian denominations, directly instructing them on both institutional matters and faith issues. Moreover, the Seventh-Day Adventist case illustrates that the Representative was involved not only in clergy matters, but also into the laymen's everyday life, e.g. by involving itself in solving school attendance issues during the Sabbath. Thus, the Representative and the KGB held *compromising* information on persons starting from their 1st grade in school.